

TDK-dolgozat

2024

MISKOLCI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

MISKOLCI
E G Y E T E M
UNIVERSITY OF MISKOLC

ÁRSAPKÁK ÉS HATÁSUK A MAGYAR GAZDASÁGRA

**PRICE CAPS AND THEIR IMPACT ON THE HUNGARIAN
ECONOMY**

Bartha Balázs Mátyás

Konzulens: Kis-Orloczki Mónika

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. 05. 25.

TARTALOMJEGYZÉK

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK.....	IV
1. BEVEZETÉS	2
2. AZ INFLÁCIÓ ÉS A MAGYAR KORMÁNY VÁLASZA	3
3. ESETTANULMÁNY AZ ÁRAKRÓL	4
3.1. AZ ÁRSAPKÁK BEVEZETÉSE	4
3.2. INFLÁCIÓS ADATOK.....	5
3.3. AZ ÁRSAPKA HATÁSA AZ ÁRAKRA.....	5
4. ÁRSAPKÁK ÉS EGYÉB INTÉZKEDÉSEK MÁS V4 TAGORSZÁGOKBAN	12
4.1. SZLOVÁKIA	12
4.2. CSEHORSZÁG.....	14
4.3. LENGYELORSZÁG	16
5. KÖVETKEZTETÉSEK	18
6. ÖSSZEFOGLALÁS	22
IRODALOMJEGYZÉK.....	23

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Egyes termékek árainak alakulása a 2022-2023 időszakban	6
2. ábra: Húspiaci termékek árainak alakulása 2022-től 2023-ig	7
3. ábra: Finomliszt és rétesliszt árainak alakulása 2022-ben és 2023-ban	8
4. ábra: Olajtermékek árainak alakulása a vizsgált időszakban	9
5. ábra: Tejtermékek árai 2022-től 2023 végéig	10
6. ábra: Különböző tejek árai a vizsgált időszakban	11
7. ábra: Szlovák infláció alakulása a vizsgált időszakban	12
8. ábra: Élelmiszerinfláció Szlovákiában 2022-től 2023-ig	13
9. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árváltozása előző év azonos időszakához képest Szlovákiában	14
10. ábra: Élelmiszerinfláció Csehországban 2022-től 2023-ig	15
11. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árváltozása előző év azonos időszakához képest Csehországban	15
12. ábra: Élelmiszerinfláció Lengyelországban 2022-től 2023-ig	16
13. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árváltozása előző év azonos időszakához képest Lengyelországban	17
14. ábra: Élelmiszerinfláció Magyarországon 2022-től 2023-ig előző év azonos időszakához képest	18
15. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árának alakulása előző év azonos időszakához képest Magyarországon	19
16. ábra: Élelmiszerinfláció 2022 és 2023 között a V4 országokban összességében	21

1. BEVEZETÉS

Magyarországon az EU-n belül történelmi szinten is nagymértékű inflációt az IMF 2023-as kiadványa (IMF, 2023) szerint egy összetett hatás okozza, melynek okaként többek között a 2020-as COVID-19 világjárvány következtében lazított gazdaságpolitikát jelöli meg, úgy mint:

- a jegybanki alapkamat csökkentése
- a pénzkibocsátás
- fiskális politika egyéb lazítása.

A GDP 4,5%-kal visszaesett 2020-ban, 157,23 MRD USD-re és nehezen lábalt ki a helyzetből, 2022-re 177,34 MRD USD-re növekedett vissza (Worldbank).

Az ezen sokkhatás okozta infláció sem segítette az ebben az időszakban egyébként is többek között a gyenge Forint, a 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború és az aszály okozta növekvő élelmiszerinflációt. Az élelmiszerek átlagos ára az előző évhez viszonyítva 2022-ben és még 2023-ban is 26%-kal emelkedett. (KSH, 2023a) Egyes hónapokban az előző év azonos időszakához viszonyítva ez az áremelkedés a 40 %-ot is meghaladta. (KSH, 2023b) Ezen jelenségre válaszul a magyar kormány bevezette az ársapkákat, az üzemanyag után az élelmiszerekre is, ugyanis a háború mindkét termék árát felvitte (Portfolio, 2021, Portfolio, 2022a, KSH, 2023b).

Dolgozatomban a Magyarország kormánya által 2022-ben bevezetett élelmiszer-ársapkákat vizsgálom meg közelebbről, megnézem, milyen hatással voltak, illetve vannak a mai napig a gazdaságra, és az emberek életére, és arra a kérdésre keresem a választ, hogy a magyarországi intézkedések mennyire voltak sikeresek, illetve a környező országokban, ahol más intézkedéscsomaggal reagáltak a magas inflációra, eltérő hatást, árváltozásokat tapasztaltak-e.

Mellékesen megjegyzendő, hogy az üzemanyagra is vonatkoztak ársapkák egészen 2022 decemberéig, és mind az intézkedés, mind a kivételése elég nagy káoszt okozott a benzinkutakon. (Index, 2022)

Összehasonlítom az ársapkát a más V4 országok kormányai által hozott intézkedésekkel, majd megvizsgálom, hozzájuk képest milyen mértékű és jellegű árváltozások voltak. A választott módszerem erre az esettanulmány és az összehasonlító elemzés.

2. AZ INFLÁCIÓ ÉS A MAGYAR KORMÁNY VÁLASZA

A kutatás első lépéseként definiálom magát az inflációt, és az ársapkát. Infláció alatt általánosan az árszínvonal növekedését, a fizetőeszköz leértékelődését, vásárlóerejének csökkenését értjük egy időszakban. Ennek egyik mutatószáma, melyet én is használni fogok dolgozatomban a fogyasztói árindex. (KSH)

Az ársapka

„A maximált hatósági ár (ársapka) a gazdasági szabályozás egy formája a fogyasztók védelme érdekében. A piaci árakba való beavatkozásnál az állam határozza meg bizonyos termékek vagy szolgáltatások maximált hatósági árát.” (Világgazdaság, 2023)

Illés Mária professzorasszony szerint „A fejlett piacgazdaságokban ma a természetes monopóliumok körének domináns árszabályozási módja az ársapkás árszabályozás. (...) Az ársapka (*price cap*) mint módszer azt jelenti, hogy az érdekelt felek (a szabályozó hatóság és a vállalkozás) a fent részletezett szükséges költség és szükséges tőkeösszeg meghatározásából kiindulva megállapodnak egy bázisdíjban, majd ennek a növelési lehetőségét egy ársapkával korlátozzák, amelyet dominánsan az inflációs hatások, a termelékenységnövelési elvárások és a volumenváltozás hatása alapján szerkesztenek meg.” (Illés, 2000)

De a jelenlegi magyar kormány nem pont ilyen módon alkalmazta, hanem egyszerűen megszabta az élelmiszerek maximális árát országszerte egy korábbi árszínvonalon.

Az ársapkák intézménye ebben a formában egy, a múltban, illetve külföldön már látott intézkedés (Balatoni András is utal arra a tényre, hogy az Egyesült Államokban sem jelentett megoldást a '70-es években (Balatoni, 2023)), ez az árak a kormány által történő maximalizálása, egyfajta beavatkozás a szabad versenybe. Használták többek között a Szovjetunióban is, de miután az Orbán-kormány alkalmazta, Szerbia is előállt vele, illetve a cseh kormány is alkalmazta (Ripost, 2022). Külföldön jellemzően leginkább a monopólium-szolgáltatások (víz-gáz, energia) esetében használják. Míg „a nyugat-európai országok, mint például Németország, elsősorban pénzügyi támogatással igyekeznek a szegényebb háztartásokon segíteni, ott 300 eurós támogatást lehet igényelni az energiaszámlájának kifizetéséhez.” (Ripost, 2022)

3. ESETTANULMÁNY AZ ÁRAKRÓL

Ezen fejezetben megvizsgálom az egyes ársapkás termékek, illetve néhány helyettesítő termék árainak alakulását a 2022-es és a 2023-mas évben, ezáltal vizsgálva az előbbieken definiált ársapka hatását.

3.1. AZ ÁRSAPKÁK BEVEZETÉSE

A szóban forgó élelmiszerársapkákat eredetileg 2022. május 1. napjától június 1. napjáig vezették be, amivel 2021. október 15-ei áron tartották 6 termék árát:

- kristálycukor (fehér cukor)
- búzafinomliszt BL 55
- finomított napraforgó étolaj
- házi sertés comb (ideértve a csontos, bőrös, filézett, darabolt, szeletelt vagy darált formában, akár előre csomagolva, akár anélkül történő értékesítést is, frissen, hűtve, fagyasztva)
- csirkemell, csirkefarhát – hát, egyben vagy külön far és szárnyvég (ideértve a csontos, bőrös, filézett, darabolt, szeletelt vagy darált formában, akár előre csomagolva, akár anélkül történő értékesítést is, frissen, hűtve, fagyasztva)
- ultra magas hőmérsékleten hőkezelt, 2,8% tömegszázalék zsírtartalmú tehéntej

(Portfolio, 2022a)

Utána ezt meghosszabbították július 1-ig (Privátbankár, 2022), majd az ársapka eredeti bevezetése után 1,5 évvel „szűnt meg” (Portfolio, 2023). Ezt követően egy, a Magyar Közlönyben megjelent rendelet másfajta piaci beavatkozást vezetett be 2023 június 1-én, a kötelező akciók intézményét (Magyar Közlöny, 2023 és Index, 2023a). A kormány ezzel az intézkedéssel továbbra is viszonylag világosan a koronavírus-járvány okozta gazdasági visszaesést (Posgay István és mtsi., 2020), a külföldön is látható egészségügyi visszaesést (Aymerich, C., et al., 2022), a légitársaságok (Bouwer et al, 2022), hotelek (Plzáková, L., & Smeral, E. 2022), a technológiai és energetikai szektor (Hauser P, et al. 2021) válságát, és a munkanélküliség növekedése (KSH, 2021 és UN, 2022) okán veszélyben lévő gazdaságot próbálta segíteni, Lovas Dóra és Pella Sebestyén Márk azonban hangsúlyozzák kiadványukban, hogy habár az ársapka egy nagyobb, összetett intézkedési csomagban hasznos lehet, nem célszerű önmagában alkalmazni, egyéb inflációkezelő intézkedések nélkül, ugyanis ez esetben kontraproduktív lehet. (Lovas-Pella, 2023)

3.2. INFLÁCIÓS ADATOK

Megvizsgálva, hogy a magyar gazdaságra és az inflációra milyen hatással volt a koronavírus-járvány és a 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború, mert mellette azt is figyelembe kell venni, a következőket látjuk a KSH adatait tekintve. A 2022-es évben az előző évhez képest:

- „A fogyasztói árak átlagosan 14,5%-kal nőttek, ezen belül a legnagyobb mértékben az élelmiszerek drágultak 26,0%-kal.
- A háztartási energia ára 21,7,
- a tartós fogyasztási cikkeké 12,2,
- az egyéb cikkeké 12,0,
- a szeszes italok, dohányáruké 9,9,
- a szolgáltatásoké 7,1,
- a ruházatközpontú cikkeké 5,5%-kal emelkedett. A fogyasztói árak a nyugdíjas háztartások körében átlagosan 15,2%-kal nőttek.” (KSH, 2023c)

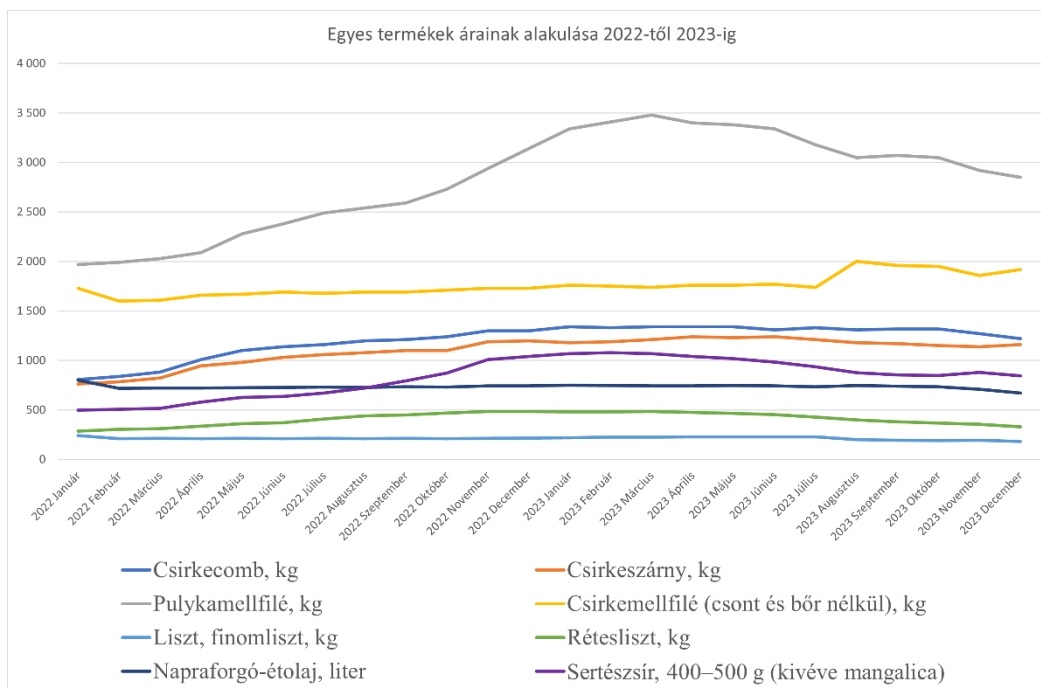
Ha megnézzük ugyanezen év adatait az EU-ban, akkor szintén azt láthatjuk, hogy gond volt.

Az éves infláció a magyarországi magas adatokkal ellentétben csak 9,2% volt az Európai Unióban átlagosan, de 2021-ben ugyanezen adat kevesebb, mint harmadennyi volt (europa, 2023).

Az európai uniós infláció tehát 63,45%-a a magyarországinak.

3.3. AZ ÁRSAPKA HATÁSA AZ ÁRAKRA

Az Európai Unión belül Magyarországon volt érvényben 2022 novemberében a legtöbb termékre ársapka (Balatoni, 2023), mégis, ha megnézzük az élelmiszerpiac alakulását ezen és az ezt követő időszakban, azt látjuk, hogy több problémával is meg kellett küzdeni a piaci szereplőknek. Egyrészt hiány alakult ki azon termékekből, amelyeken volt ársapka (Portfolio, 2022b és Szeged365, 2022), másrészt az is megfigyelhető, hogy annak következtében, hogy az üzletek nem kaptak semmiféle kompenzációt az államtól, a vásárlókra kellett áthárítaniuk és a helyettesítő termékeken keresztül behajtaniuk a veszteséget (1. ábra).

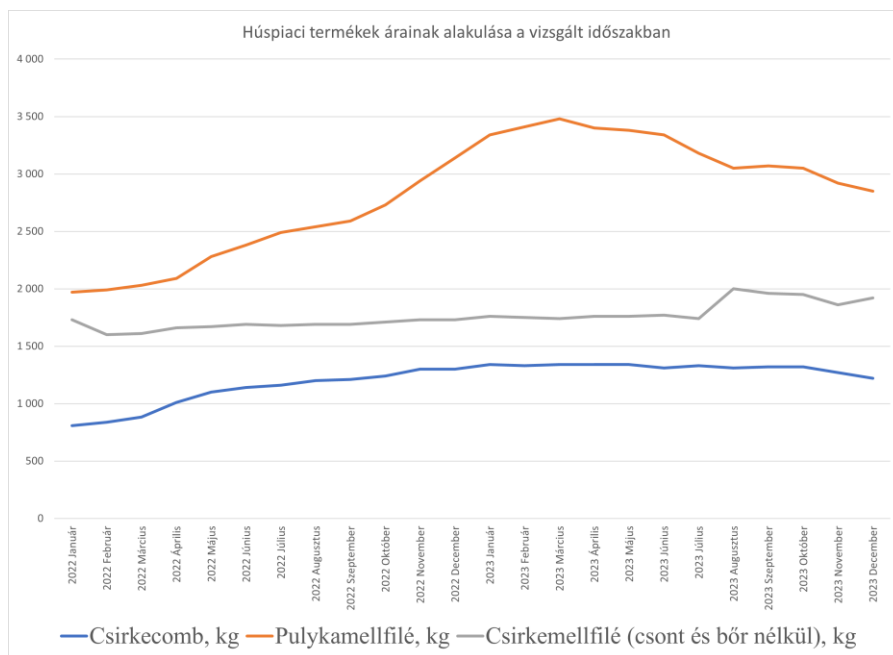
1. ábra: Egyes termékek árainak alakulása a 2022-2023 időszakban

(KSH adatok alapján saját szerkesztés)

Az első ábrán látható, hogyan változtak egyes termékek árai a 2022-2023 időszakban, különös tekintettel 2023 augusztus hónapjára, ugyanis ekkor vezették ki ténylegesen az ársapkákat. Figyelembe kell azonban vennünk azt is, hogy a kötelező akciók továbbra is torzították az árakat.

Láthatjuk, hogy a pulyka- és csirkemellfilé ára is jelentősen megemelkedett, utóbbi csak 2023 augusztus hónaptól, onnantól kezdve, hogy az állam nem, vagy csak részben határozta meg az árat. Ez azért lehet, mert a csirkemell és a csirkefarhát árai kötöttek voltak az ársapkák által egészen 2023 augusztusig, így a kiskereskedők nagyrésze a helyettesítő (vagy a kiegészítő) termékeken hozta be a veszteséget egészen addig, amíg ki nem vezették az ársapkákat 2023 augusztusban, ekkor pedig dráguláson mentek keresztül az addig rögzített árú termékek (Telex, 2023).

Kutatásom részeként megvizsgálom egyes termékcsoportokat közelebbről is, és jobban látszódni fog az érvényben levő élelmiszerársapka hatása. Nézzük meg először a húspiaci termékeket 2022-2023-ban (2. ábra).

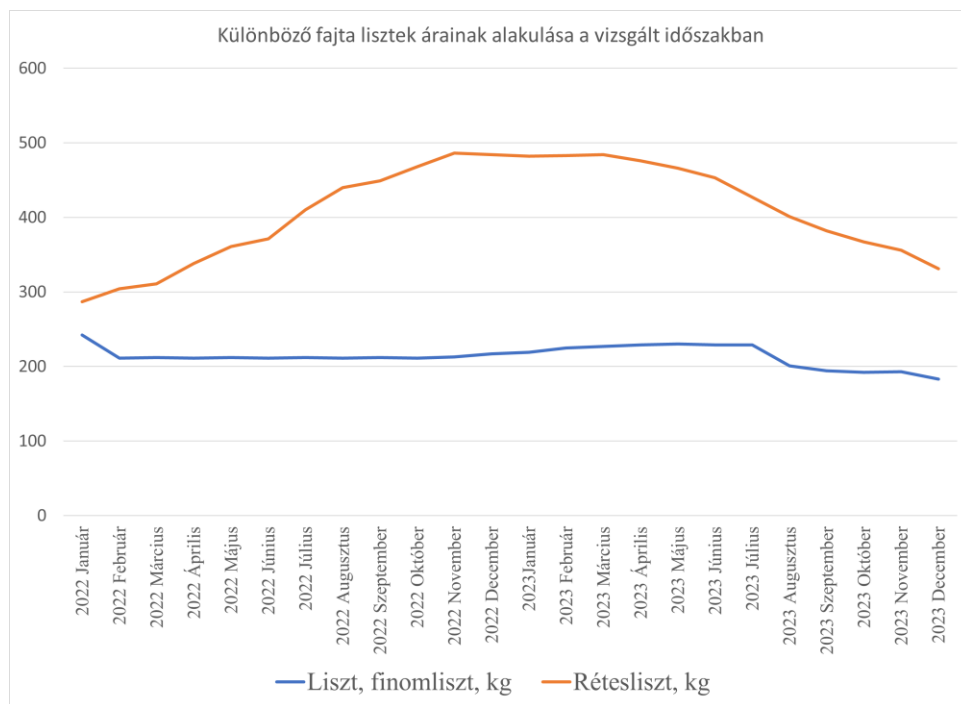

2. ábra: Húspiaci termékek árának alakulása 2022-től 2023-ig
(KSH adatok alapján saját szerkesztés)

Láthatjuk, ahogy a csirkemellfilé ára viszonylag fix maradt, tekintve, hogy ez ársapkás termék, de a csirkecomb és pulykamellfilé ára emelkedett. Ez a fentebb tárgyalt okok következtében történhetett.

Július hónapról augusztusra láthatunk egy kiugrást, mert ekkor szűnt meg az ársapka.

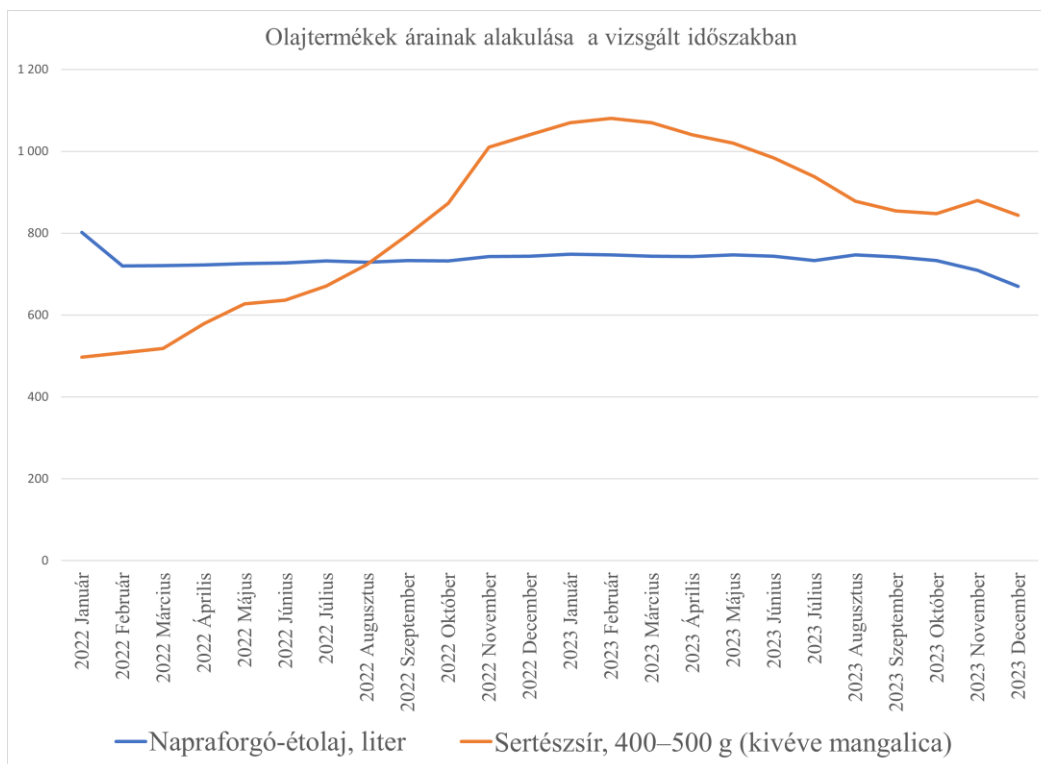
Ezek után a különböző típusú lisztek árának alakulását vizsgálom meg 2022-ben és 2023-ban (3. ábra). Mint az látszik a grafikonon, miután a finomlisztre ársapka került, a rétesliszt ára kezdett el növekedni, a maximum árat ebben az időszakban 2022 november hónapban érte el, amely az ársapkák bevezetésekor látott ár közel 160%-a. Ezek után viszonylag stabilan követte a finomliszt árát, csak egy magasabb szinten.

3. ábra: Finomliszt és rétesliszt árainak alakulása 2022-ben és 2023-ban
(KSH adatok alapján saját szerkesztés)

Itt az ársapkás termék (a finomliszt) esetében csökkenést látunk az ársapka kivezetésének időpontjában, (ahogyan a vizsgált helyettesítő terméknél is) ami azt jelenti, hogy a piac alacsonyabb árra korrigált, tehát az ársapkával ráfizettünk a termékre, a kivezetés pillanatában mindenképp.

Az olaj esetében (4. ábra) 2022 januárjához képest csökkenést látunk az ársapka által, majd 2023 augusztusában egy kicsi növekedést, tehát ezen árszabályozással a piaci ár alatt sikerült tartani a termék fogyasztói árát.

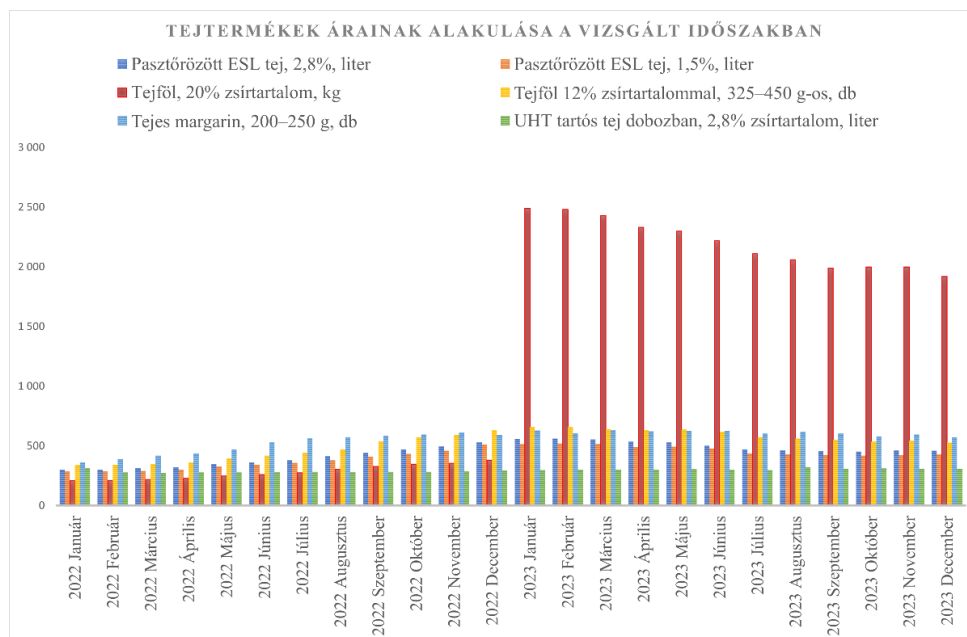

4. ábra: Olajtermékek árainak alakulása a vizsgált időszakban

(Saját szerkesztés KSH adatok alapján)

Különösen nagy hatást látunk, ha megnézzük a tejtermékek és különböző zsírtartalmú tejek árait. (5. ábra).

Érdemes megfigyelni, hogyan drágult a grafikonon piros színnel jelölt 20% zsírtartalmú tejföl 2022-ről a 2023-as évre. (egy közel 554%-os drágulást látunk 2022 decemberről 2023 januárra, és ez egy több mint 1197%-os drágulás 2022 azonos időszakához viszonyítva)

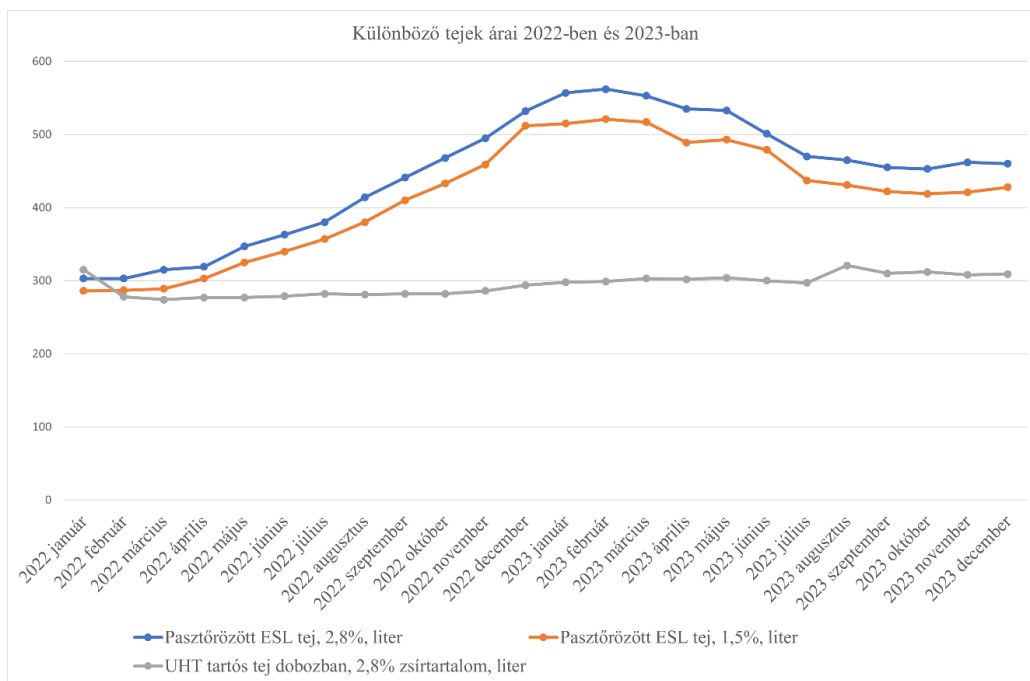
5. ábra: Tejtermékek árai 2022-től 2023 végéig

(KSH adatok alapján saját szerkesztés)

Az ársapka jelenléte az „alacsonyabb zsírtartalmú tejek felől a hatósági áras 2,8 százalékos zsírtartalmú UHT tej vásárlása felé tereli a lakosságot, ami a tejiparban nagyobb tejzsírkereslethez és így a magasabb zsírtartalmú tejtermékek (sajt, vaj) előállítási költségének emelkedéséhez vezetett.” (g7, 2023) Mint látjuk, a 2,8%-os UHT tej a legolcsóbb a 2023-as évben.

Maga az ársapkás termék nem is esett át akkora dráguláson 2023-ban az ársapka kivezetése után sem (5. ábra), mint a tejföl. Ez utalhat arra, hogy az ársapkás terméken ugyan spóroltak a magyar emberek, de a kereskedők megtalálták a módját a kompenzációnak.

Megvizsgálom kifejezetten a különböző tejek (ESL 1,5% és 2,8% illetve a 2022 február hónaptól 2023 augusztusig ársapkás UHT 2,8%) árait is. Ez a 6. ábrán látható.

6. ábra: Különböző tejek árai a vizsgált időszakban
(KSH adatok alapján saját szerkesztés)

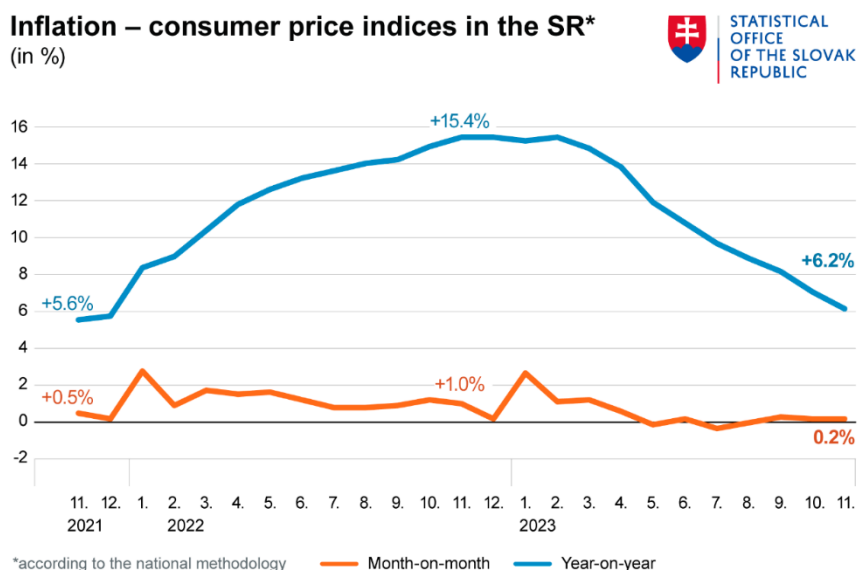
Az ársapkás termék 2022 februárról 2023 augusztusra 15%-os drágulást mutat, míg a 2,8%-os ESL tej 85, az 1,5%-os pedig 82%-kal drágult a teljes időszak legalacsonyabb pontjáról a teljes időszak legmagasabb pontjára, előbbi 1 év alatt, utóbbi 13 hónap alatt. Érdeemes megfigyelni, hogy a két ESL tej ára viszonylag együtt mozog, illetve, hogy az ársapka kivezetése után kezd az árak egymáshoz közelíteni.

4. ÁRSAPKÁK ÉS EGYÉB INTÉZKEDÉSEK MÁŠ V4 TAGORSZÁGOKBAN

Az emelkedő élelmiszerár nem csupán a magyar gazdaságot érintette, a magas infláció érzékelhető volt az EU összes országában. Dolgozatomban a hasonló gazdasági fejlettségi szint, és a háború földrajzi közelsége miatt a V4 országok helyzetét is vizsgáltam. Ezekben az országokban mind a magyar példától eltérő, mind ahhoz hasonló intézkedésekkel próbálták a válságot kezelni. A 4. fejezet bemutatja az inflációs eltéréseket és hasonlóságokat, valamint a kialakított intézménycsomagokat országoként. Vizsgáltam továbbá, hogyan alakultak az intézkedések hatására az árak. Vizsgálatom az összehasonlíthatóság miatt kizárólag az élelmiszerárakra tér ki az Eurostat és a nemzeti statisztikai hivatalok adatai alapján. Főleg annak okán fogom a következőkben a sertéshúst és a tejet vizsgálni, hogy ez két, Magyarországon ársapkával ellátott termék.

4.1. SZLOVÁKIA

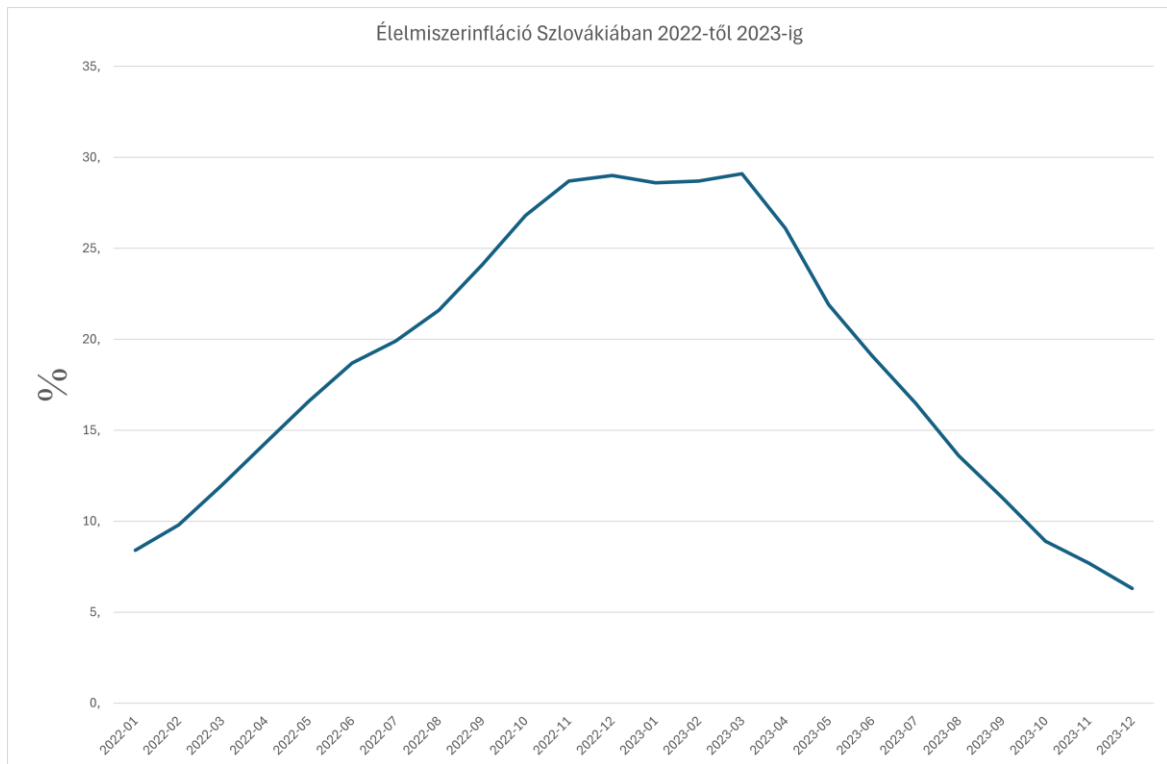
Amint azt dolgozatomban már tárgyaltam, az ársapka egy már ismert módszer, de a Magyarországon látott formában még sehol sem alkalmazták, azonban például Szlovákia 400 élelmiszerre vonatkozóan vezetett be árplafont 2023-ban. (Infostart, 2023). De ez nem azt jelenti, mint Magyarországon, ez ugyanis inkább hasonlítható a kötelező akciók intézményéhez. Bizonyos üzletláncok kiválasztanak 30-100 olyan élelmiszert, melynek árát nem növelik 2023 június 20-ig. (Index, 2023b) Szlovákiában 2023 januárjában az előző hónaphoz viszonyítva 2,6% volt az árnövekedés, míg az előző év azonos időszakához viszonyítva (kék vonal) 2023-ban pedig összességében 3,9% (7. ábra). (Portfolio, 2024)

7. ábra: Szlovák infláció alakulása a vizsgált időszakban

(Forrás: Szlovák Statisztikai Hivatal)

Megvizsgálva az élelmiszerek Harmonizált fogyasztói árindexét a tárgyalt (2022-2023) időszakban az előző év azonos időszakához mérten (8. ábra)

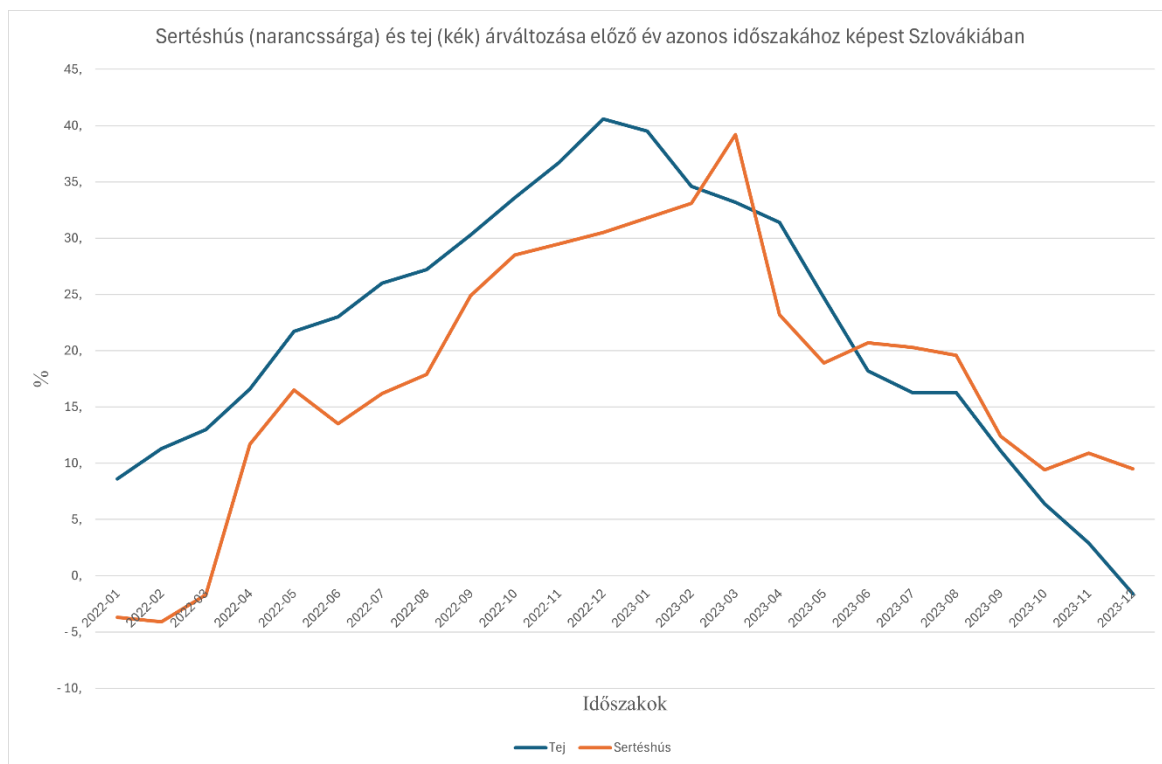

8. ábra: Élelmiszerinfláció Szlovákiában 2022-től 2023-ig

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Igazán 2022 novemberéig látható stabil növekedés az előző évhez viszonyított inflációban, majd viszonylagos stagnálás és enyhe növekedés egészen 2023 áprilisig, amikor a csúcérték volt (annak ellenére, hogy márciusban bevezették az ársapkákat az előbbiekben tárgyalt módon), majd folyamatos csökkenésbe esett át az élelmiszerinfláció.

A következő ábrán szemléltetem, hogyan alakult Szlovákiában a sertéshús és a tej árváltozása 2022-ben és 2023-ban (9. ábra).

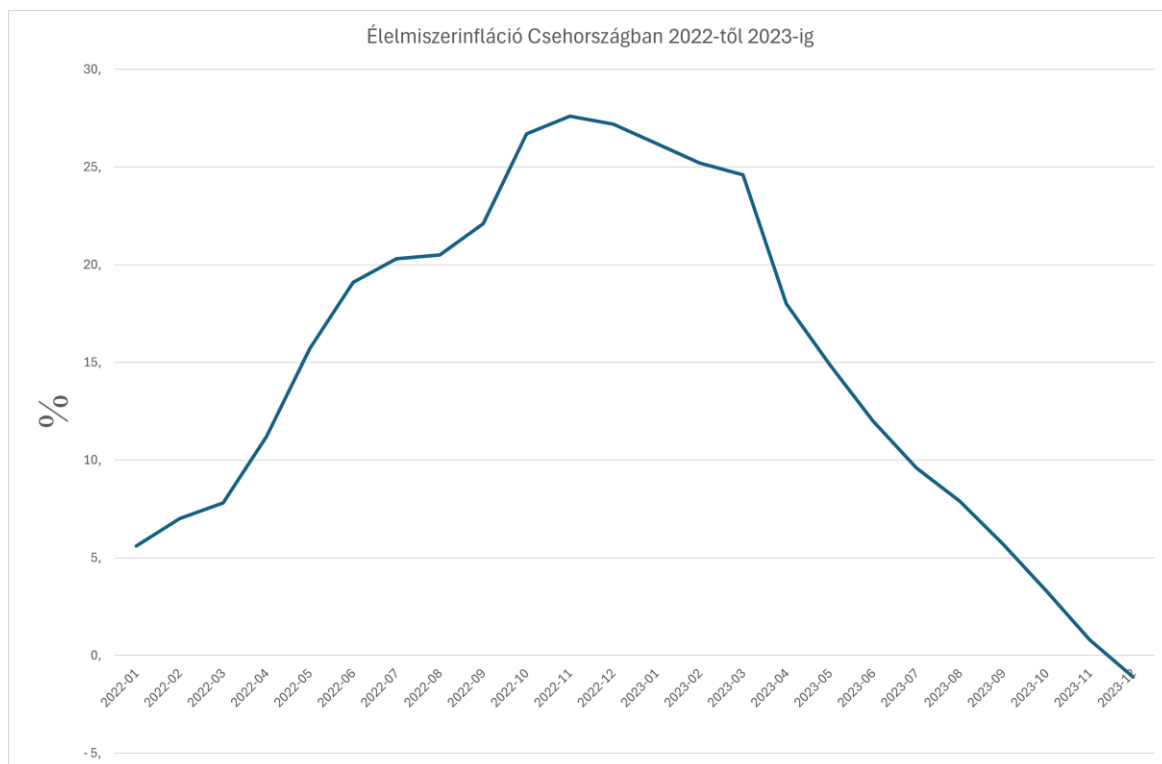
9. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árváltozása előző év azonos időszakához képest Szlovákiában

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Folyamatos növekedést látunk, a tej árindexében 2022 decemberéig, amikor a csúcst volt, a sertéshús árindexében pedig 2023 februárig, majd egy nagy árindex-növekedést március hónapig, amikor az ársapkákat bevezették. Ezek után mindkét élelmiszer a nagytöbbséget követte, és zuhanni kezdett az infláció. A tej árában 2023 decemberében következett be először csökkenés.

4.2. CSEHORSZÁG

A 2022 novemberi élelmiszerinflációs csúcs (17,2% általános inflációval) után Csehország az élelmiszerekre vonatkozó áfák csökkentését választotta fő intézkedésnek annak mérséklésére (Taxology, 2022), ez azonban nem bizonyult túl sikeresnek a tényleges inflációcsökkentésben, mert a kereskedők egyszerűen árat emeltek, mert a kormány nem támogatta őket az energiaárak növekedése ellenére (Praguemorning, 2023).

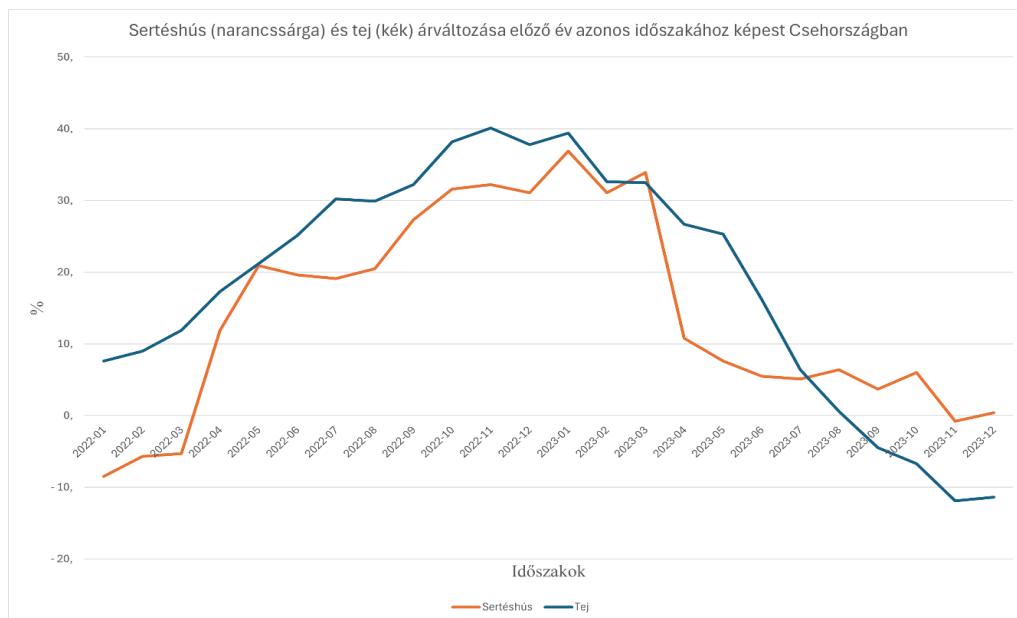

10. ábra: Élelmiszerinfláció Csehországban 2022-től 2023-ig

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Látjuk, hogy 2022 novemberében volt az igazi csúcs, de jelentős csökkenésbe 2023 márciusban esett át (10. ábra).

A 11. ábrán megvizsgálom a sertéshús és a tej összességének árváltozását.

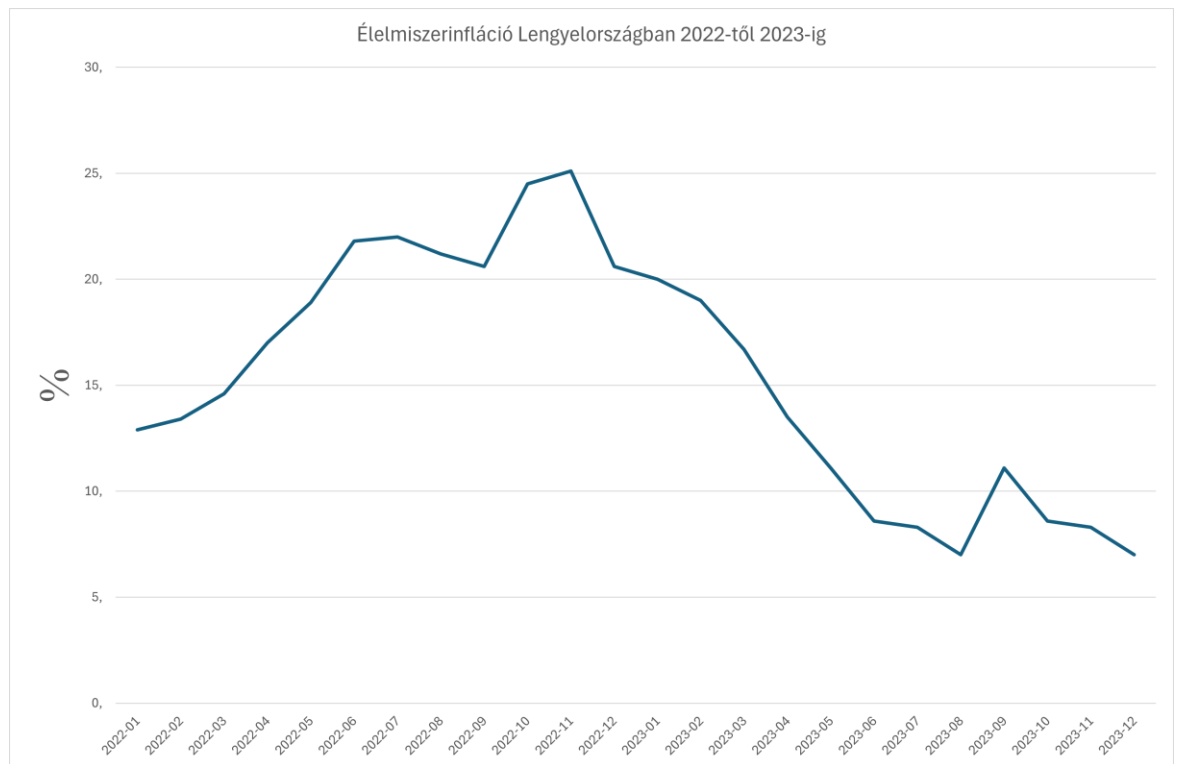

11. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árváltozása előző év azonos időszakához képest Csehországban

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Szlovákiához hasonlóan növekedést látunk, a tej a legtöbbet 2022 novemberében drágult, a sertéshús pedig 2023 januárjában. Ezek után a sertéshús árnövekedése 2023 márciusról áprilisra esett sokat, a tejé pedig folyamatosan csökkent, még deflációba is átesett (12. ábra).

4.3. LENGYELORSZÁG

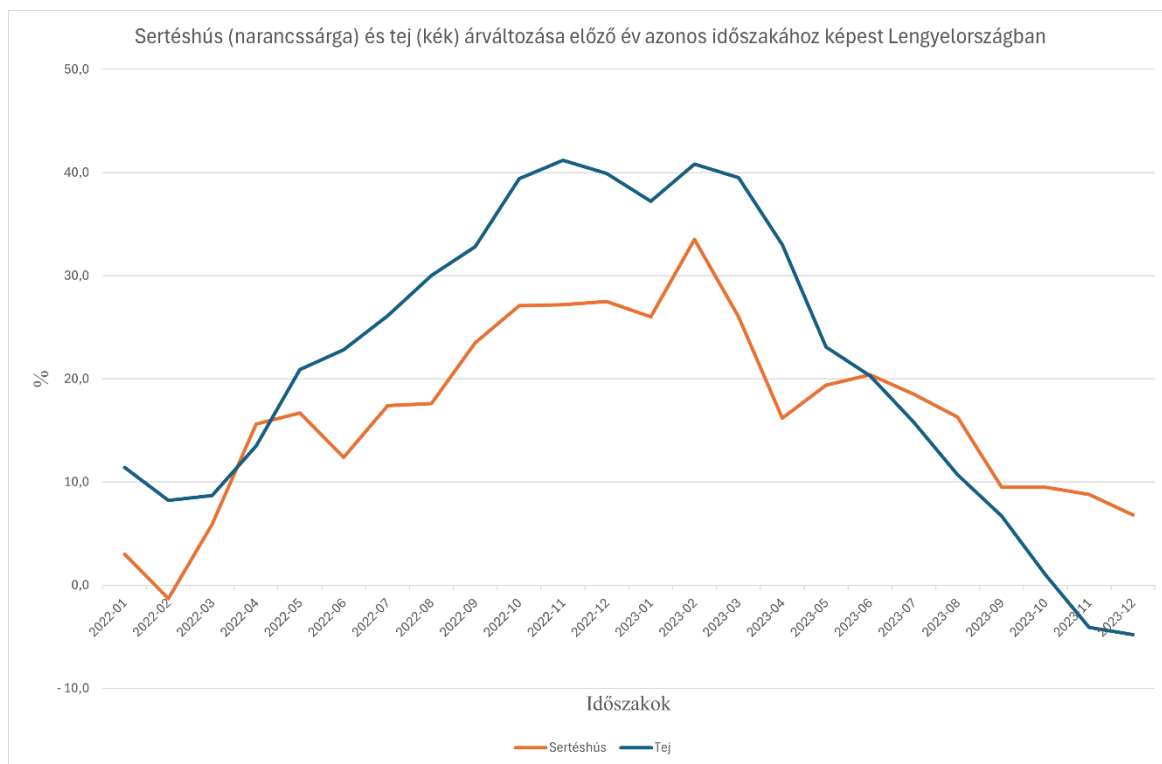
12. ábra: Élelmiszerinfláció Lengyelországban 2022-től 2023-ig

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Lengyelország pénzügyminisztere 2022 decemberében bejelentette a kedvezményes áfakulcsokat, ezen intézkedéscsomag annak köszönhető, hogy a 2022 február 1-től 2022 december 31-ig érvényben lévő „inflációs pajzs” rendelet lejárt (Taxathand, 2022), az új intézkedéscsomag része a 0%-os áfakulcs néhány alapvető élelmiszerre. Ezek „pl. hal, tejtermék, hús, zöldség és gyümölcs, kenyér, olajok stb.” (Polishtax, 2023) Fontos különbség, hogy itt a tejtermékek áfáját nullázták, nem emeltek ki egy adott típusú tejet, amire a kedvezmény vonatkozott, mint itthon.

Itt szintén megvizsgálom a tejek összességének és a sertéshús árindexének alakulását (13. ábra).

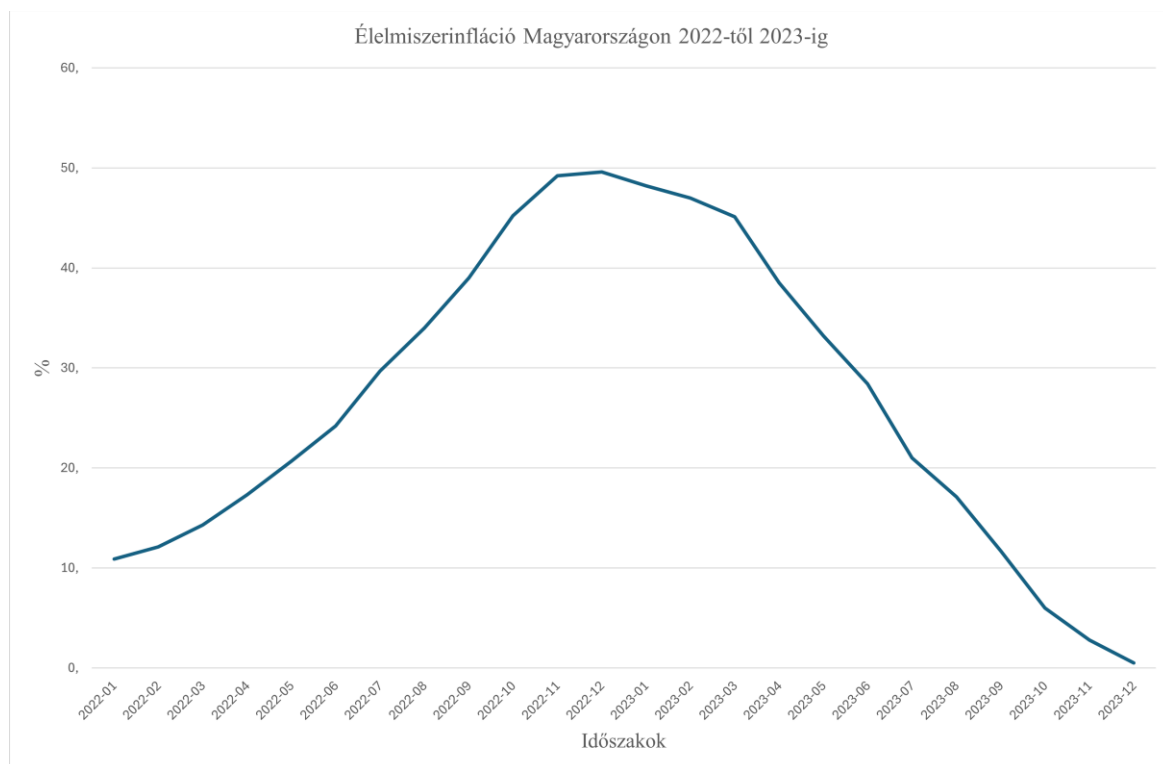
2023 februárjáról már folyamatos csökkenést tapasztalunk mindkét vizsgált élelmiszerek árában. A csúcs szintén 2022 novemberében volt.

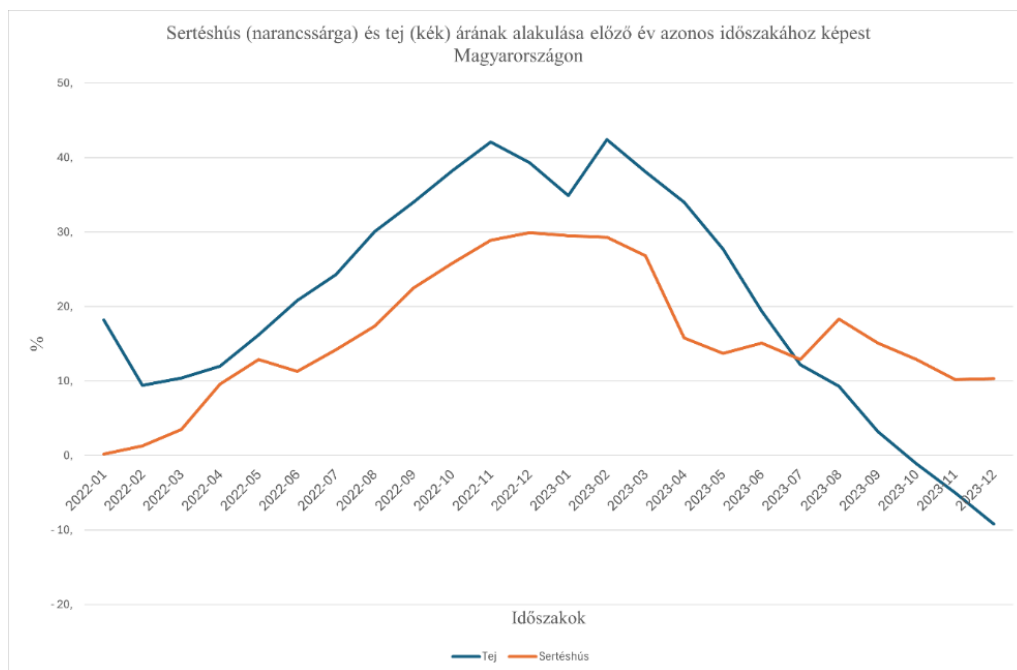
13. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) átváltozása előző év azonos időszakához képest Lengyelországban
(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Az összehasonlíthatóság érdekében megmutatom az élelmiszerinflációt Magyarországon Eurostat adatok alapján is, az előző év azonos időszakához képest, a tejek mindegyikével és a sertéshússal együtt is (14. és 15. ábra).

14. ábra: Élelmiszerinfláció Magyarországon 2022-től 2023-ig előző év azonos időszakához képest
(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

15. ábra: Sertéshús (narancssárga) és tej (kék) árának alakulása előző év azonos időszakához képest Magyarországon
(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Az 1. táblázatban összefoglalom a négy Visegrádi ország által hozott intézkedéseket, azok hasonlóságát, különbségeit és megvizsgálom azok eredményességét.

1. táblázat: A V4 országok inflációs intézkedéscsomagjai

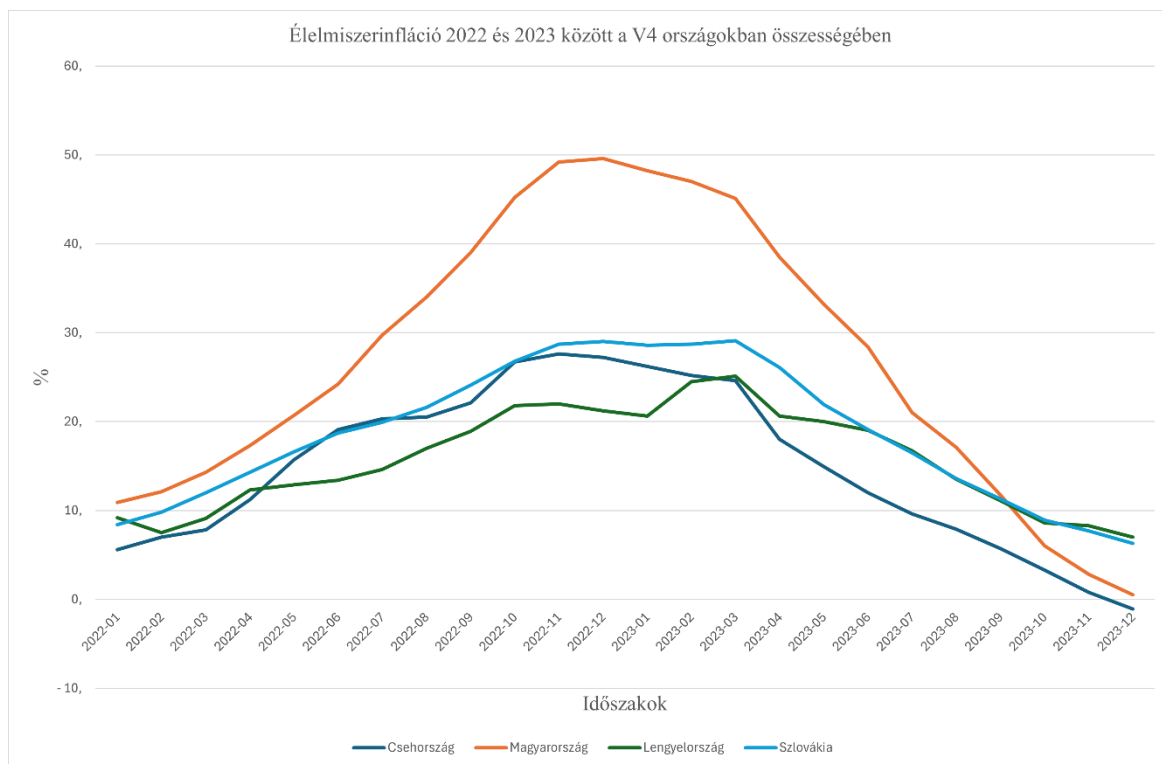
	Magyarország	Szlovákia	Csehország	Lengyelország
A kormány által választott intézkedés	Élelmiszer- és üzemanyagársapka	Élelmiszerársapka	Áfacsökkentés	Áfacsökkentés
Maximum összesített élelmiszerinfláció* a vizsgált időszakban	49,6% (2022 december)	29,1% (2023 március)	27,6% (2022 november)	25,1% (2022 november)
Legalacsonyabb élelmiszerinfláció** a vizsgált időszakban	0,5% (2023 december)	6,3% (2023 december)	-1,1% (2023 december)	7% (2023 december)
Különbség a legmagasabb és a legalacsonyabb élelmiszerinfláció** között	49,1%	22,8%	28,7%	18,1%

(Forrás: Saját szerkesztés)

A legkisebb maximum élelmiszerinfláció* tehát Lengyelországban volt.

**Előző év azonos időszakához képest

Végül szemléltetem a 16. ábrán a Visegrádi országok mindegyikének az élelmiszerinflációját a 2022-2023 időszakban.

16. ábra: Élelmiszerinfláció 2022 és 2023 között a V4 országokban összességében

(Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján)

Itt is látható Magyarország kiugró átlagos élelmiszerinflációja a többi országhoz képest.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Megállapíthatjuk tehát, hogy Magyarország volt a legkevésbé sikeres a válság kezelésében a V4 országok között. De hogy miért, az már egy összetettebb kérdés. Az ország gazdasági struktúrája, illetve az agrárszektor is erősen függ a különböző külső piacoktól. Az energiaárak növekedtek, aszály volt 2022-ben és az ársapka sem hozta meg a kívánt hatást, sőt, annak okán, hogy a kereskedők semmiféle kompenzációt nem kaptak az államtól, a 3-as pontban tárgyaltaknak megfelelően a helyettesítő termékeken keresztül a vásárlókon „hajtották be” a veszteségüket.

A V4 országok intézkedéscsomagjait és hatásait összehasonlítva, a gazdasági folyamataikat elemezve az intézkedések kombinációját ítélem meg a legeredményesebbnek egy esetleges jövőbeli inflációs helyzet kezelésére. Tekintve, hogy Lengyelországban ugrott ki a legkevésbé az infláció, érdemes lehet róluk példát venni és megfontolni az egyes termékek áfájának csökkentését vagy akár teljes eltörlését. Ezek mellett megfontolandó lehet kiegészítő intézkedésnek az ársapka, vagy a kötelező akciók intézménye, esetleg egy „árfigyelő” rendszer, mint a gv.h.hu itthon.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Aymerich, C., et al. (2022). COVID-19 pandemic effects on health worker's mental health: Systematic review and meta-analysis. *European Psychiatry*, 65(1), E10. doi:10.1192/j.eurpsy.2022.1
- Balatoni András, 2023: Ársapkák és infláció: mit üzen a múlt és mit mutat a jelen? (<https://www.mnb.hu/letoltes/balatoni-andras-arsapak-es-inflacio-mit-uzen-a-mult-es-mit-mutat-a-jelen.pdf>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Bouwer et al., (2022): Taking stock of the pandemic's impact on global aviation (<https://www.mckinsey.com/industries/travel-logistics-and-infrastructure/our-insights/taking-stock-of-the-pandemics-impact-on-global-aviation>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Hauser P, et al. (2021): Covid-19's Impact on European Power Sectors: An Econometric Analysis. In: *Energies*. 2021; 14(6):1639. (<https://doi.org/10.3390/en14061639>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Illés M. (2000): „A közszolgáltató vállalatok gazdasági szabályozása” Aula Kiadó Kft. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem ISBN 963 9215 93 7
- IMF (2023): Drivers of Inflation: Hungary; Selected Issues Paper No. 2023/004; January 17, 2023
- Lovas Dóra, Pella Sebestyén Márk, 2023: Valami új, valami régi? Gondolatok az élelmiszer- és üzemanyag árstop intézményéről, 3. pp
- Plzáková, L., & Smeral, E. (2022). Impact of the COVID-19 crisis on European tourism. *Tourism Economics*, 28(1), 91-109. <https://doi.org/10.1177/13548166211031113>
- Posgay István és mtsi, 2020: Polgári Szemle, 16. évf. 4–6. szám, 2020, 31–50., DOI:10.24307/psz.2020.1004
- UN (2022): Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all (<https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/goal-08/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

Jogszabályok

- Magyar Közlöny, 2023: 267/2023. (VI. 29.) (<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/7ff14f950dcb79a89648b3571a8be29d65128575/megtekintes>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

Internetes források

- Europa, 2023: EU HICP and Japan, USA and China CPI, all-items – annual average inflation rates, 2013-2022: (<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/16179827/consumer-prices-hicp-cpi-2013-2022.png/9475eeab-1fa1-f6c5-4856-9bb8bed8cfad?t=1678286737324>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- G7, 2023: Megalapozottak az MNB ársapkával kapcsolatos számításai – válasz egy alaptalan kritikára (<https://g7.hu/kozelet/20230428/megalapozottak-az-mnb-arsapkaval-kapcsolatos-szamitasai-valasz-egy-alptalan-kritikara/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Index, 2022: Új korszak kezdődött: mennyit kell fizetni a benzinért mátol? (<https://index.hu/gazdasag/2022/12/07/benzinkut-benzin-uzemanyag-dizel-gazolaj-arsapka-kormany-rendelet-orban-viktor/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Index, 2023a: Visszavonulót fűjt az infláció: feltűnően csökkent az élelmiszerek ára (<https://index.hu/gazdasag/2023/06/16/inflacio-kereskedelem-bolt-makronom-intezet-kutatas/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Index, 2023b: Nem várták meg Orbán Viktor ostorát a szlovák üzletláncok (<https://index.hu/gazdasag/2023/04/24/arsapka-szlovakia-elelmiszer-tesco-kaufland-lidl-billa/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Infostart, 2023: Ársapkát kap 400 élelmiszer Szlovákiában (<https://infostart.hu/tudositoink/2023/03/20/arsapkat-kap-400-elelmiszer-szlovakiaban>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- KSH, 2021: Munkaerőpiaci folyamatok, 2020. I. félév) (Letöltve: 2024.03.10) (<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mpf/mpf202/index.html>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- KSH, 2023a: 1.2.1.2. A fogyasztóiár-index fogyasztási főcsoportok szerint, és a nyugdíjas fogyasztóiár-index, havonta (https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0040.html) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- KSH, 2023b: 1.1.1.2. A fogyasztóiár-index fogyasztási főcsoportok szerint és a nyugdíjas fogyasztóiár-index [előző év = 100,0%] (https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0002.html) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- KSH, 2023c: Decemberben 24,5%-kal, 2022-ben átlagosan 14,5%-kal nőttek az árak (<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/far/far2212.html>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

- KSH: Az inflációról... (https://www.ksh.hu/statnap10_az_inflaciorol) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Polishtax, 2023: VAT changes in Poland in 2023 (<https://polishtax.com/vat-changes-in-poland-in-2023/>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2021: Üzemanyagár-befagyasztás: minden, amit tudni kell a benzin és a gázolaj árának csökkentéséről (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20211112/uzemanyag-ar-befagyasztas-minden-amit-tudni-kell-a-benzin-es-a-gazolaj-aranak-csokkentese-rol-510524>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2022a: Megjött a rendelet az élelmiszerár stopról, így csökken a 6 termék ára (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220114/megjott-a-rendelet-az-elelmiszer-ar-stoprol-igy-csokken-a-6-termek-ara-521238>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2022b: Nyakunkon a krumplihány? – Kellemetlen következménnyel járhat az ársapka (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221110/nyakunkon-a-krumplihiany-kellemetlen-kovetkezmennyel-jarhat-az-arsapka-578108>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2023a: Megjelent: így lesz vége az árstopnak (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20230629/megjelent-igy-lesz-vege-az-arstopnak-625153>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2023b: Megjelent a rendelet: itt van minden a kötelező akciózásról! (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20230505/megjelent-a-rendelet-itt-van-minden-a-kotelezo-akciozasrol-613526>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Portfolio, 2024: Bezuhant a szlovák infláció is (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20240215/bezuhant-a-szlovak-inflacio-is-669207>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Praugemorning, 2023: Food Prices in Czech Supermarkets to Raise Despite Czech VAT Cut (<https://praugemorning.cz/food-prices-in-czech-supermarkets-to-raise-despite-czech-vat-cut/>) (Letöltve: 2024.05.25)
- Privátbankár, 2022: Mi várható az élelmiszer-árstop meghosszabbítása és július 1. után? (<https://privatbankar.hu/cikkek/benchmark/mi-varhato-az-elelmiszer-arstop-meghosszabbitasi-es-julius-1-utan.html>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Ripost, 2022: Egyre több európai országban van ársapka (<https://ripost.hu/mani/2022/12/marad-az-elelmiszer-arsapka-szerbiaban>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)
- Szeged365: Hiánycikk lett több ársapkás termék, Nagy István miniszter szerint a vásárlók tehetnek róla, mert spájzolniak (<https://szeged365.hu/2022/12/01/hianycikk-lett-tobb-arsapkas-termek>)

[arsapkas-termek-nagy-istvan-miniszter-szerint-a-vasarlok-tehetnek-rola-mert-spajzolnak/](#) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

Taxology, 2022: VAT Czech Republic 2024 (<https://taxology.co/vat-czech-republic/>)

Taxxathand, 2022: Reduced VAT rates extended in 2023 (<https://www.taxathand.com/article/28317/Poland/2022/Reduced-VAT-rates-extended-in-2023>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

Telex, 2023: Az ársapkák vége: van, ahol nagyon megdrágult az étolaj vagy a csirkemell, de vannak meglepetések is (<https://telex.hu/belfold/2023/08/01/arstop-kivezetes-elelmiszer-inflacio>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)

Világgazdaság, 2023: Árstop/ársapka (<https://www.vg.hu/szoszedet/arstoparsapka>) (Letöltve: 2024. 05. 25)

Worldbank: GDP (current US\$) – Hungary (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=HU>) (Letöltve: 2024. 05. 25.)